

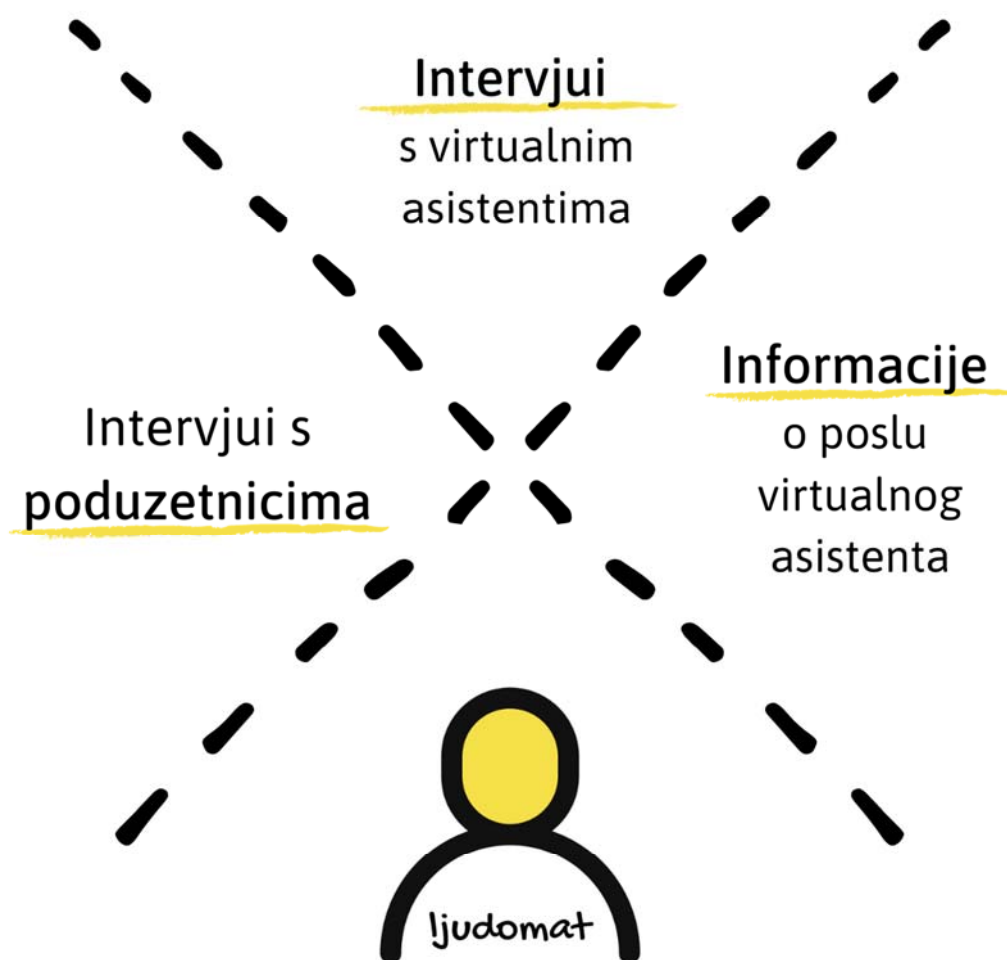

Virtualni asistenti u Hrvatskoj

Ljudomatovo istraživanje

Prosinac 2020

ljudomat.hr

Sadržaj

Uvod.....	1
Svrha istraživanja	1
Trajanje istraživanja	1
Tijek istraživanja.....	2
Tko su virtualni asistenti i što rade?.....	3
Povijest zanimanja virtualnog asistenta	3
Tko je / što je virtualni asistent?	5
Specijalizacije virtualnih asistenata (niše)	6
Rezultati provedene ankete	7
Struktura i broj ispitaniká.....	7
Hrvatima virtualni asistenti nisu dobro poznati	8
Svaki šesti ispitanik ima(o) svog virtualnog asistenta.....	10
Koje usluge nude virtualni asistenti.....	13
Stavovi i zablude o virtualnim asistentima	15
Iskustva onih koji su koristili usluge virtualnih asistenata	17
Anketa – odgovori virtualnih asistenata	21
Virtualni asistenti na stranim i domaćim platformama	26
Virtualni asistenti na webu	31
Broj virtualnih asistenata u Hrvatskoj.....	33
Cijene usluga virtualnih asistenata.....	34
Komentari koje bi bilo šteta propustiti	35
Izvori.....	36

Sanja Veletanlić

vlasnica obrta **Ljudomat**,
obrt za usluge

Kristina Markić

vlasnica obrta **Bright Code**,
obrt za usluge

Irina Malogorski

vlasnica obrta **Office**,
obrt za usluge

Istraživanje "Virtualni asistenti u Hrvatskoj" provedeno je u sklopu projekta **Ljudomat** (ljudomat.hr) čiji je glavni cilj promocija virtualnih asistenata i edukacija poduzetnika o prednostima i mogućnostima suradnje s virtualnim asistentima.

Iako sve tri gore navedene autorice istraživanja i same radimo kao virtualni asistenti – zbog čega postoji opasnost da temi pristupimo subjektivno – trudile smo se istraživanju pristupiti što objektivnije i prenijeti stvarne i konkretne informacije poduzetnicima i kolegama virtualnim asistentima.

Uvod

Istraživanje o virtualnim asistentima u Hrvatskoj pokrenuli smo u **jesen 2020.** godine vođeni spoznajom da se o virtualnim asistentima u Hrvatskoj još uvijek jako malo zna i željom da to promijenimo.

Do danas u Hrvatskoj nije provedeno još ni jedno (nama poznato) opsežno istraživanje na ovu temu. Pitanja se gomilaju i sve su češća, a do konkretnih se odgovora teško dolazi.

Tko su virtualni asistenti? Koliko ih ima u Hrvatskoj? Što rade? S kim surađuju? Kako se kreću cijene usluga virtualnih asistenata? – to su osnovna pitanja na koja smo ovim istraživanjem željele odgovoriti.

Svrha istraživanja

Svrha istraživanja o virtualnim asistentima u Hrvatskoj je **utvrđivanje činjeničnog stanja** i spremnosti hrvatskog tržišta na korištenje i pružanje usluga virtualnih asistenata. Kao konačan rezultat istraživanja želimo ponuditi **konkretnu informaciju** koje će biti od pomoći poduzetnicima, ali i kolegama virtualnim asistentima.

Jedan od ciljeva ovog istraživanja jest i **promocija** zanimanja virtualnog asistenata kroz informiranje šire javnosti o tom zanimanju.

Trajanje istraživanja

Istraživanje je ukupno trajalo **3 mjeseca**, od pripreme za istraživanje krajem rujna, do završne obrade informacija početkom prosinca 2020.

Tijek istraživanja

Prilikom izrade istraživanja kao glavni izvori informacija poslužili su nam:

- **Anketa** i odgovori ispitanika dobiveni u anketi;
- **Javno dostupne informacije** – pretraživanje javno dostupnih informacija o virtualnim asistentima putem internetskih pretraživača.

Istraživanje smo provodili kroz 6 faza.

Krajem rujna 2020. krenuli smo s pripremom pitanja za anketu. Tijekom mjeseca listopada proveli smo anketu radi prikupljanja stavova šire javnosti o virtualnim asistentima. U sklopu iste ankete postavili smo i poseban set pitanja za virtualne asistente kako bismo saznali više o njihovom iskustvu pružanja usluga virtualne asistencije.

Nakon što smo zatvorili anketu, tijekom mjeseca studenog 2020., krenuli smo s prikupljanjem dodatnih informacija putem internetskih pretraživanja – drugim riječima: *googlali* smo i zapisivali podatke.

Krajem studenog i početkom prosinca 2020. analizirali smo dobivene podatke i uobličili ih u informacije koje upravo čitate.

Tko su virtualni asistenti i što rade?

Povijest zanimanja virtualnog asistenta

Zanimanje virtualnog asistenta (skraćeno: VA) svoje korijene vuče iz tradicionalnog zanimanja **tajnice** (sekretarice, osobnog asistenta). Razvojem tehnologije i **interneta**, sredinom devedesetih godina prošlog stoljeća, tajnice i osobni asistenti su neke zadatke počeli obavljati izvan svog matičnog ureda i raditi od kuće.

Postoje barem dvije teorije o tome tko je prvi skovao termin "**virtualni asistent**" (eng. *virtual assistant*).

Prva teorija spominje Amerikanku **Anastaciju Brice** koja je sredinom devedesetih već pružala administrativne usluge na daljinu stranom klijentu. Tada je samu sebe nazvala virtualnim asistentom, a nakon što je dala intervju za jedan magazin i ispričala svoje iskustvo, izazvala je ogromno zanimanje drugih administrativnih radnika. 1998. je osnovala AssistU i formalizirala zanimanje virtualnog asistenta (AssistU, 2020).

Druga teorija zasluge pripisuje drugoj Amerikanki: **Christine Durst**, koja je autorica knjige "The 2-second commute" iz 2005. Christine je navodno još početkom devedesetih u Americi pokrenula industriju virtualne asistencije kao odgovor na globalnu recesiju i gašenje velikog broja tradicionalnih radnih mjesta (Staffcentrix, 2020).

Bez obzira na to tko je stvarni autor pojma, jasno je da virtualni asistenti svoje usluge pružaju već preko 20 godina.

Dodatnu su popularnost u svijetu virtualni asistenti stekli 2007. godine nakon što je **Timothy Ferriss** objavio knjigu pod nazivom "Četverosatni radni tjedan" (u originalu "*The 4-Hour Work Week: Escape the 9-5, Live Anywhere and Join the New Rich*"). Ferriss u svojoj knjizi govori o mogućnostima angažiranja vanjskih suradnika (*outsourcing*) i o utjecaju koji takav način suradnje ima na život i poslovanje. U jednom poglavlju Ferriss piše za koje sve poslove angažira vanjske suradnike i virtualne asistente, i kaže:

"I decided I needed to outsource my worry." (Ferriss, 2007)

U nastavku Ferriss pojašnjava kako je, osim praktičnih zadataka, svojoj virtualnoj asistentici delegirao i svoje brige. Knjiga je doživjela veliku popularnost u svijetu i potaknula mnoge poduzetnike da i sami angažiraju vanjske suradnike, između ostalog i virtualne asistente.

Krajem 2019. i tijekom 2020. godine **rad od kuće** postao je, uslijed pandemije **COVID-19** virusa, novi standard. Za razliku od 2019. godine kada je u Hrvatskoj od kuće radilo tek 1,9% radnika, a na razini Europske Unije 5,4% (Eurostat, 2020), 2020. godina prisilila je većinu poslodavaca da sve svoje radnike, za koje je to moguće, pošalju na rad od kuće.

Jedna globalna ekonomska kriza utjecala je na nastanak industrije virtualnih asistenata u svijetu. Ostaje za vidjeti kako će trenutna **kriza** utjecati na daljnji razvoj te industrije u svijetu, ali i u Hrvatskoj. Povećanje potražnje za virtualnim asistentima i povećanje broja aktivnih virtualnih asistenata očekujemo i bez obzira na krizu, zbog brzog razvoja tehnologije i poslovanja. Po našem mišljenju, krize mogu samo ubrzati ovaj proces.

Tko je / što je virtualni asistent?

Virtualni asistenti su **ljudi** koji svoje **usluge** pružaju **na daljinu** poduzetnicima ili fizičkim osobama koje ih angažiraju. Za rad im je neophodno računalo i **internet** veza.

Neke od osnovnih karakteristika virtualnih asistenata:

- Posluju na daljinu – pružaju svoje usluge na daljinu iz vlastitog ureda ili doma putem računala i telefona – zato "virtualni".
- Nisu zaposleni kod klijenta – virtualni asistenti su samostalni, najčešće posluju putem svoga obrta ili tvrtke, ili pružaju usluge kao fizičke osobe.
- Rade sa svojom opremom – klijenti ne moraju ulagati u opremanje virtualnog asistenta. Virtualni asistent sam kupuje svoje računalo i drugu opremu.
- Naplaćuju najčešće po satu, ponekad paušalno – s virtualnim asistentom klijenti dogovaraju posao po efektivnom odrađenom satu, ili mjesečni paušal za dugoročne suradnje.
- Obavljaju različite poslove – ovisno o potrebama i vještinama, virtualni asistenti pružaju najraznovrsnije usluge: od administracije do financija, preko vođenja projekata, marketinga, prodaje, do logistike i ljudskih resursa, pomažu tamo gdje trebate asistenta.

Specijalizacije virtualnih asistenata (niše)

Virtualni asistenti mogu se specijalizirati za specifičan dio poslovanja. **Specijalizacije su poželjne** jer osiguravaju višu razinu kvalitete obavljene usluge, no osnovna karakteristika virtualnog asistenta i dalje je **raznovidnost** zadataka koje su spremni obavljati za klijente.

Iako se virtualni asistenti mogu specijalizirati primjerice za marketing – u trenutku kada virtualni asistent više ne radi ništa drugo do marketinga, on postaje *marketingaš* i više ga nema smisla zvati virtualnim asistentom. Virtualni asistenti koji su specijalizirani za digitalni marketing usavršit će znanja i vještine iz domene digitalnog marketinga, no neće odbiti klijentu pomoći zakazati sastanak ili izraditi neki izvještaj koji s marketingom možda nema izravne veze.

Neke od specijalizacija virtualnih asistenata (tzv. niše) su:

- 👤 Virtualni **administrativni** asistent
- 👤 Virtualni asistent za **digitalni marketing**
- 👤 Virtualni asistent u **turizmu**
- 👤 **Prodajni** virtualni asistent
- 👤 Virtualni asistent za **e-commerce**
- 👤 Virtualni asistent za **tehničku podršku**
- 👤 Virtualni asistent za **korisničku podršku**
- 👤 Virtualni **financijski** (računovodstveni) asistent

U svijetu se virtualni asistenti sve više specijaliziraju prema svojim idealnim klijentima: virtualni asistent za **autore knjiga**, virtualni asistent za **coacheve**, virtualni asistent za **žene poduzetnice** i virtualni asistent za **voditelje podcasta** tek su neke od takvih specijalizacija.

Rezultati provedene ankete

Anketa o virtualnim asistentima u Hrvatskoj provedena je u razdoblju od 01.10. – 21.10.2020. Odgovore ispitanika prikupljali smo putem Google forme.

Anketa se sastojala od sljedećih pitanja:

- Opća pitanja: spol, godine, lokacija, djelatnost, sklonost promjenama, itd.
- Pitanja za širu populaciju: Što i koliko znate o virtualnim asistentima?
- Pitanja za virtualne asistente: Koliko dugo radite kao VA?, Tko su vam klijenti? Koje usluge nudite? itd.

Struktura i broj ispitanika

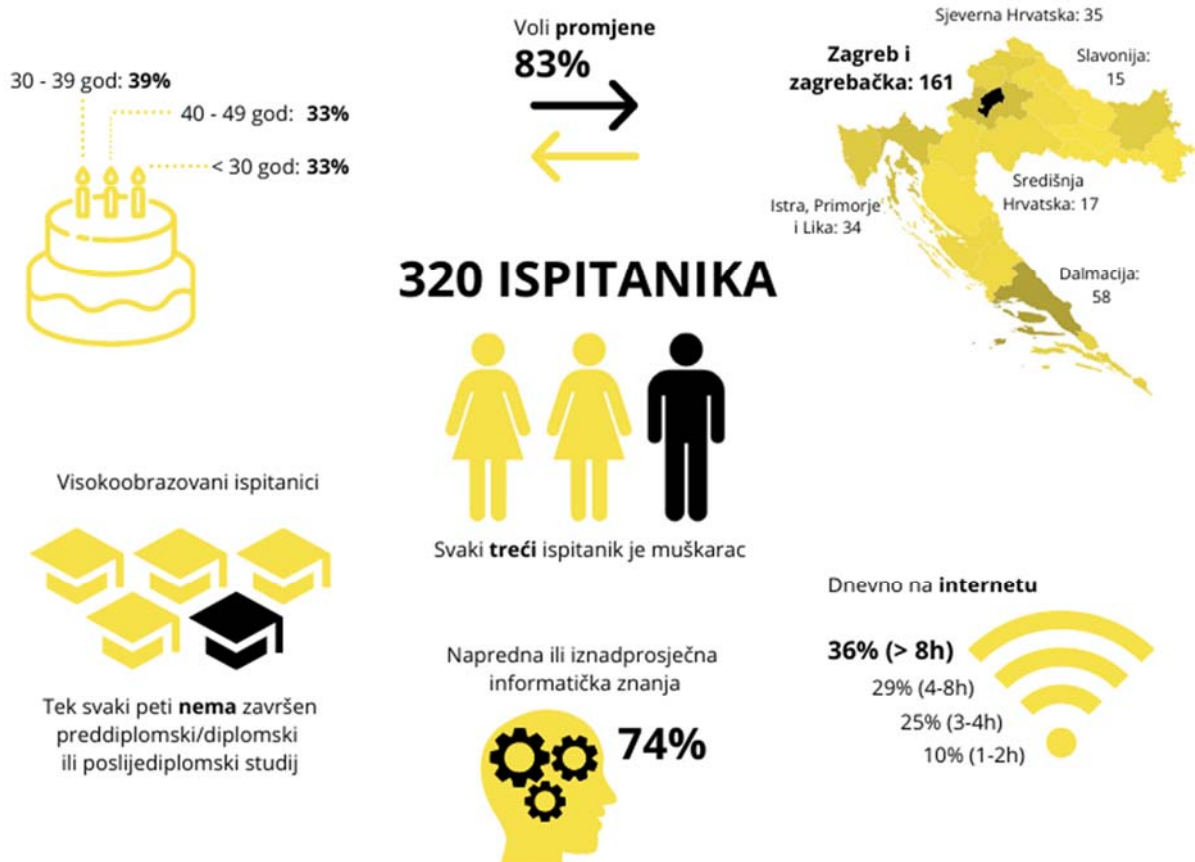
U anketi je sudjelovalo 325 osoba. Zbog nekonzistentnih (proturječnih) odgovora, iz analize smo isključili 5 odgovora, te analizirali preostalih 320 odgovora.

Ovih 320 odgovora razdijelili smo u dvije skupine:

- opća populacija: 308 ispitanika;
- virtualni asistenti: 12 ispitanika.

Svaki treći ispitanik bio je **muškarac** (66% žena, 34% muškaraca). Najveći broj ispitanika (126) pripada starosnoj skupini od **30 – 39** godina. Ispitanici su obuhvatili područje **cijele Hrvatske**: iz svake smo županije dobili barem po jedan odgovor, a najviše je odgovora stiglo iz Zagreba (141), zatim iz Splitsko-dalmatinske županije (38), Zagrebačke (20), Istarske (13), Osječko-baranjske (12) itd. Većina ispitanika je **visokoobrazovana**: 203 ispitanika ima završen preddiplomski ili diplomski studij, a 50 ispitanika ima završen poslijediplomski studij. Upitani da procijene razinu svojih informatičkih znanja, 74% ispitanika odabralo je naprednu ili iznadprosječnu razinu. 83% ispitanika **voli promjene**, a na internetu njih 36% provodi više od 8 sati dnevno.

U nastavku donosimo rezultate temeljene na 320 odgovora.

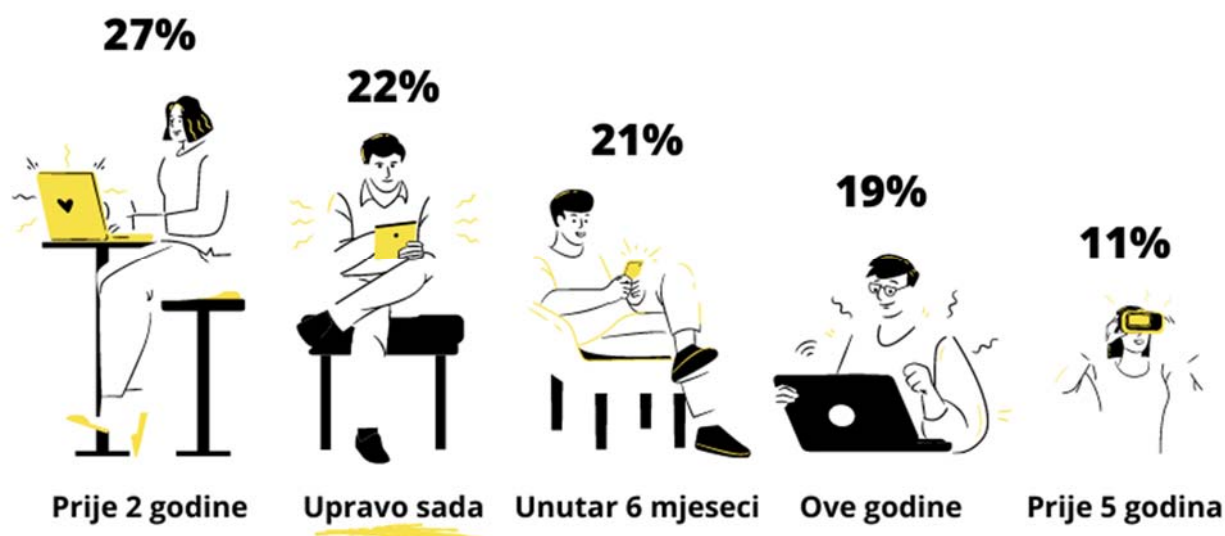
Hrvatima virtualni asistenti nisu dobro poznati

Najveći broj ispitanika prvi je puta čuo za virtualne asistente prije 2 godine, a najmanje je onih koji su za virtualne asistente čuli prije 5 i više godina. Čak 68 ispitanika (22%), odnosno **svaki peti** ispitanik je za virtualne asistente prvi puta čuo tek u trenutku kada je bio zamoljen da ispuni anketu o virtualnim asistentima. To možda i ne bi bio važan podatak da smo anketu provodili među populacijom koja se rijetko služi internetom – međutim, svi ispitanici svakodnevno provedu na internetu nekoliko sati, i mahom su visokoobrazovani. Opciju "*na internetu provedem manje od 30 minuta*" nije odabrao niti jedan ispitanik.

Kada u populaciji ispitanika koja je visokoobrazovana i svakodnevno provodi puno vremena na internetu (iz čega se može pretpostaviti da se radi o dobro informiranoj

populaciji) imamo ovako veliki broj ispitanika koji do sada nikada nisu čuli za virtualne asistente te nemali broj ispitanika koji su za virtualne asistente prvi puta čuli u posljednjih 6 mjeseci, možemo zaključiti da su virtualni asistenti u Hrvatskoj još uvijek nepoznat pojam i pojava.

Kada ste prvi puta čuli i saznali za virtualne asistente?

Iz anonimnih komentara ankete:

To mi je poprilična novost.

Nisam znala da postoji virtualni asistent.

Nisam znala da to postoji.

Iskreno, nisam znala da takva mogućnost postoji i da je to nešto čime se čovjek može baviti kao profesijom.

Prvi puta sada čujem za to.

Nisam niti čuo za virtualnog asistenta do sada.

Svaki šesti ispitanik ima(o) svog virtualnog asistenta

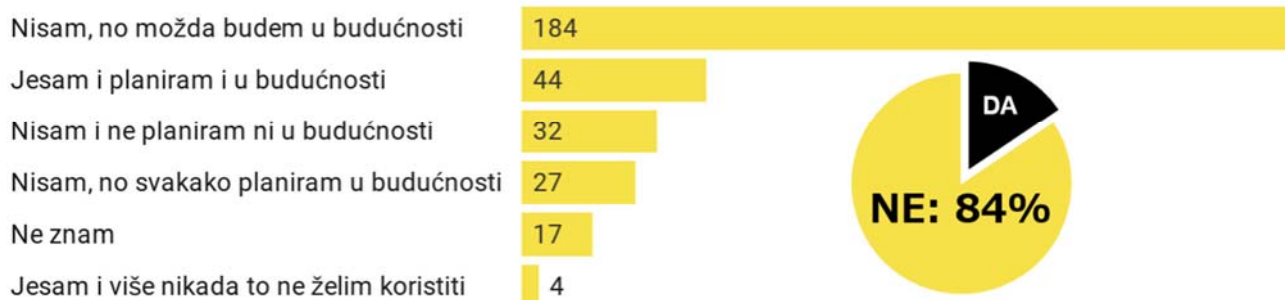
Velika većina ispitanika – njih 84% – nije do sada nikada koristila usluge virtualnog asistenta. Iz perspektive virtualnih asistenata pozitivno je to da je većina ispitanika, iako do sada nije koristila usluge virtualnih asistenata, otvorena prema toj mogućnosti u budućnosti.

S obzirom na jako velik broj ispitanika koji do ove ankete nisu uopće čuli za virtualne asistente, podatak da je svaki šesti ispitanik imao iskustvo suradnje s virtualnim asistentom gotovo pokazuje da oni koji znaju za virtualne asistente, uglavnom i koriste njihove usluge.

Možda najvažniji zaključak koji slijedi iz odgovora na ovo pitanje, ako ne i najvažniji zaključak cijelog istraživanja je sljedeći:

**Oni koji su jednom koristili usluge virtualnih asistenata,
to će činiti i u budućnosti!**

Jeste li ikada koristili usluge virtualnog asistenta?

Ukupno 48 ispitanika je odgovorilo da su koristili usluge virtualnih asistenata. Od 48 ispitanika, 44 ispitanika (91%) odabralo je odgovor: "Planiram koristiti usluge virtualnih asistenata i u budućnosti".

Tek je 9% ispitanika odabralo odgovor "Jesam, koristio sam usluge virtualnog asistenta i nikada to više ne želim koristiti".

91%

9%

Upitani smatraju li da angažman virtualnog asistenta može imati pozitivan utjecaj na njihovo poslovanje i/ili život, ispitanici su mogli odabrati broj na skali od 1 (nema pozitivnog utjecaja) do 5 (može jako pozitivno utjecati).

Od ukupnog broja odgovora (308), 118 ispitanika odabralo je najvišu vrijednost (5), 113 se odlučilo na drugu po težini (4), 66 ispitanika je odabralo srednju vrijednost (3), 8 ispitanika je iskazalo nepovjerenje prema pozitivnom utjecaju VA (2), a samo su 3 ispitanika odabrala najnižu vrijednost (1).

Prosječna vrijednost odabira iznosi 4.1, što ukazuje na to da mnogi ispitanici smatraju kako angažman virtualnog asistenta može pozitivno utjecati na njihovo poslovanje i/ili život.

Smatrate li da angažman virtualnog asistenta može imati pozitivan utjecaj na Vaše poslovanje i/ili život?

Na pitanje "Koji je najbolji način za pronalazak virtualnog asistenta?", od ukupno 308 ispitanika njih 86 (28%) je odgovorilo sa "Ne znam". Kada izuzmemo taj odgovor, od preostalih 222 ispitanika njih 136 (61%) smatra da je preporuka nekoga koga poznaju, a tko je već koristio te usluge, najbolji način za pronalazak virtualnog asistenta.

Koji je najbolji način za pronalazak virtualnog asistenta?

Preporuka nekoga koga poznajem, a tko je već koristio te usluge

136

Traženje putem specijaliziranih platformi poput Upworka

33

Pretraživanje web stranica i društvenih mreža pojedinih virtualnih asistenata

29

Objava oglasa 'Tražim virtualnog asistenta'

13

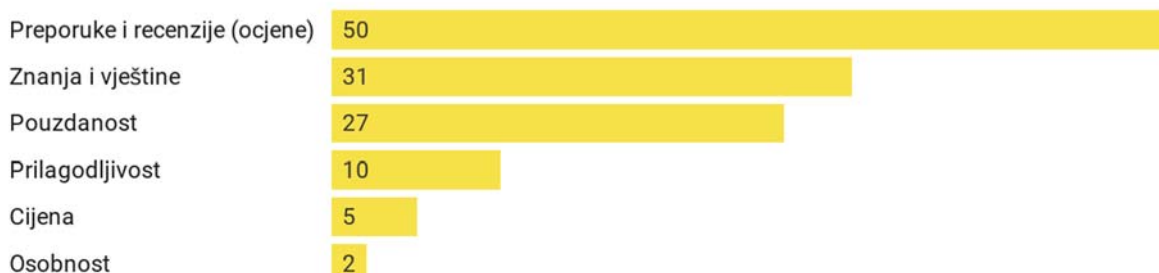
Angažiranje agencije/posrednika

11

Važnost **preporuka** dolazi do izražaja i kod sljedećeg pitanja: "Što je najvažnije kod odabira virtualnog asistenta?". Osim navedenih 6 opcija (preporuke, znanja/vještine, pouzdanost, prilagodljivost, cijena, osobnost) ispitanicima smo na odabir ponudili i opciju "Sve navedeno je jednako važno". Od ukupno 308 ispitanika, njih 183 (59%) odabralo je upravo tu opciju, odnosno smatraju da su sve ponuđene opcije jednako važne. Od preostalih 125 ispitanika njih 50 (40%) smatra preporuke najvažnijima za odabir virtualnog asistenta. Samo 5 ispitanika (4% od filtriranih 125, ili 2% od ukupnog broja ispitanika) najvažnijim faktorom kod odabira virtualnog asistenta smatra **cijenu**. Dakle, možemo zaključiti:

Prilikom odabira virtualnog asistenta, preporuke, znanja i vještine puno su važniji od cijene.

Što je najvažnije kod odabira virtualnog asistenta?

Koje usluge nude virtualni asistenti

Jedno od pitanja iz ankete glasillo je "Što sve virtualni asistenti rade?". U sklopu tog pitanja ponudili smo ispitanicima 16 mogućih opcija – od administracije do upravljanja timovima. Za svaku od navedenih opcija ispitanici su morali odgovoriti rade li to virtualni asistenti ili ne.

Među komentarima ankete našao se i jedan komentar anonimne ispitanice koja se osvrnula na širok spektar usluga koje virtualni asistenti nude, a koji prenosimo u cijelosti:

"Neki virtualni asistenti nude vrlo različit spektar poslova koje mogu odrađivati. Ako se radi samo o jednoj osobi, onda sumnjam u sposobnost da sve to može odraditi kvalitetno. Zato sam i označila neke stvari koje VA ne rade – mada znam da neki i to nude. Određivanje niše bilo bi korisno i virtualnim asistentima, a svi bi na kraju dobili veću vrijednost."

S ovim se komentarom i sami slažemo: iako virtualni asistenti (kao profesija) nude vrlo širok spektar usluga, nije realno očekivati da će baš sve te usluge nuditi i kvalitetno obavljati jedan virtualni asistent. Zbog toga podsjećamo na mogućnost da jedan klijent istovremeno može, ovisno o potrebama, surađivati s dva ili više virtualnih asistenata.

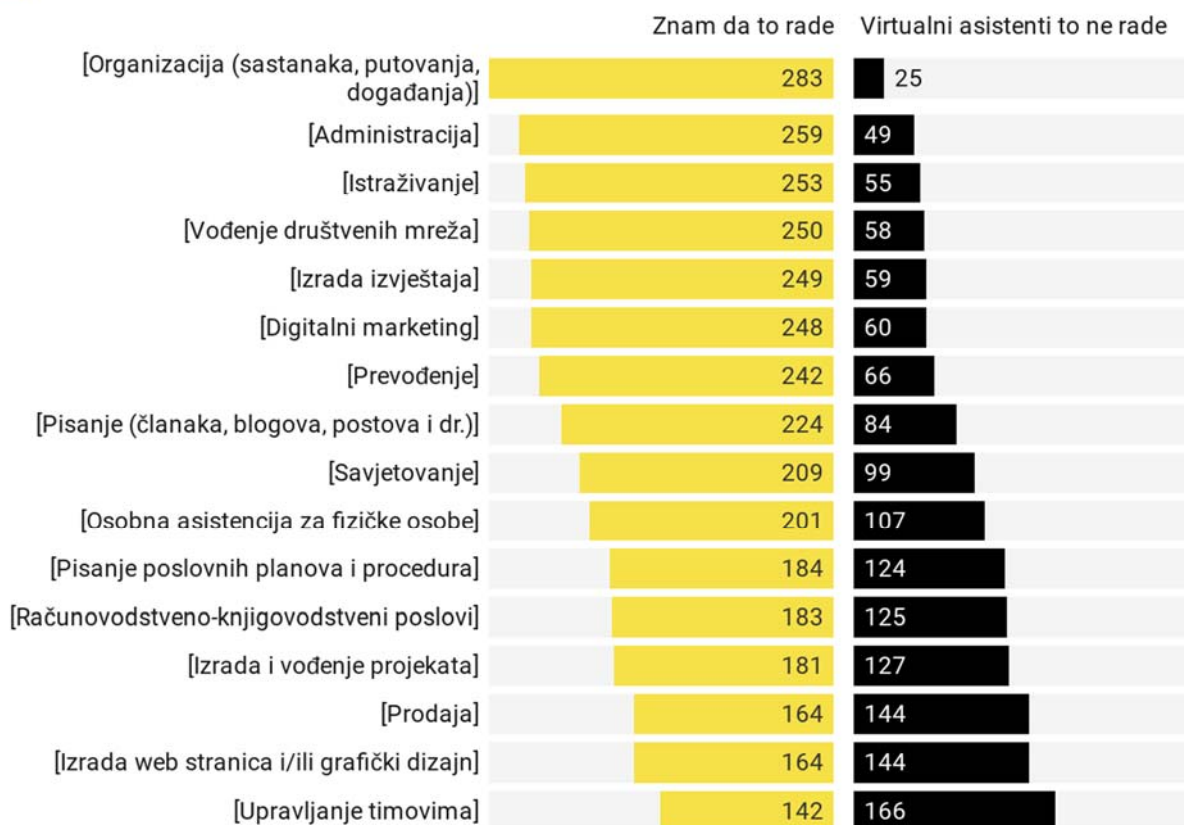
U nastavku donosimo pregled rezultata ankete i odgovore 308 ispitanika o uslugama za koje smatraju da ih virtualni asistenti pružaju.

Iz rezultata je vidljivo da najveći broj ispitanika – njih 283 (92%) – smatra da virtualni asistenti pružaju usluge "organizacije sastanaka, putovanja i događanja". Slijedi "administracija" za koju 259 ispitanika (84%) smatra da je jedna od usluga koje nude virtualni asistenti. Administrativne usluge u svijetu se najčešće vežu uz pojam virtualnih asistenata, stoga nas je iznenadila činjenica da 49 ispitanika (16%) smatra da se virtualni asistenti ne bave administracijom. Istraživanje, vođenje društvenih mreža, izrada izvještaja i digitalni marketing također spadaju među opcije za koje su naši ispitanici najčešće odgovarali da znaju da to virtualni asistenti rade, dok su prodaja, izrada web stranica i upravljanje timovima bile opcije s najviše odgovora "virtualni asistenti to ne rade".

Analiza svih odgovora na ovo pitanje ipak upućuje na to da su ispitanici svjesni činjenice da virtualni asistenti, kao profesija, pružaju vrlo širok spektar usluga.

Što sve virtualni asistenti rade?

■ Znam da to rade ■ Virtualni asistenti to ne rade

Stavovi i zablude o virtualnim asistentima

Nizom tvrdnji za koje smo ispitanike zamolili da ih označe kao točne ili netočne željeli smo provjeriti stavove ispitanika o virtualnim asistentima, ali i provjeriti koliko su česte neke zablude o virtualnim asistentima.

Zabluda broj 1: *"Hrvatski poduzetnici ne mogu surađivati sa stranim virtualnim asistentima zbog radnih dozvola."*

Ispravak zablude: hrvatski poduzetnici mogu surađivati sa stranim virtualnim asistentima bez potrebe da brinu o radnim dozvolama. Radne dozvole za ovu vrstu suradnje nisu potrebne jer virtualni asistenti svoje usluge pružaju na daljinu i bez stupanja u radni odnos kod klijenta.

Tek 171 ispitanik (56%) je svjestan da virtualnim asistentima ne trebaju radne dozvole, dok ih 16 (5%) vjeruje da su radne dozvole potrebne, a dodatnih 121 (39%) odgovara da ne zna jesu li potrebne.

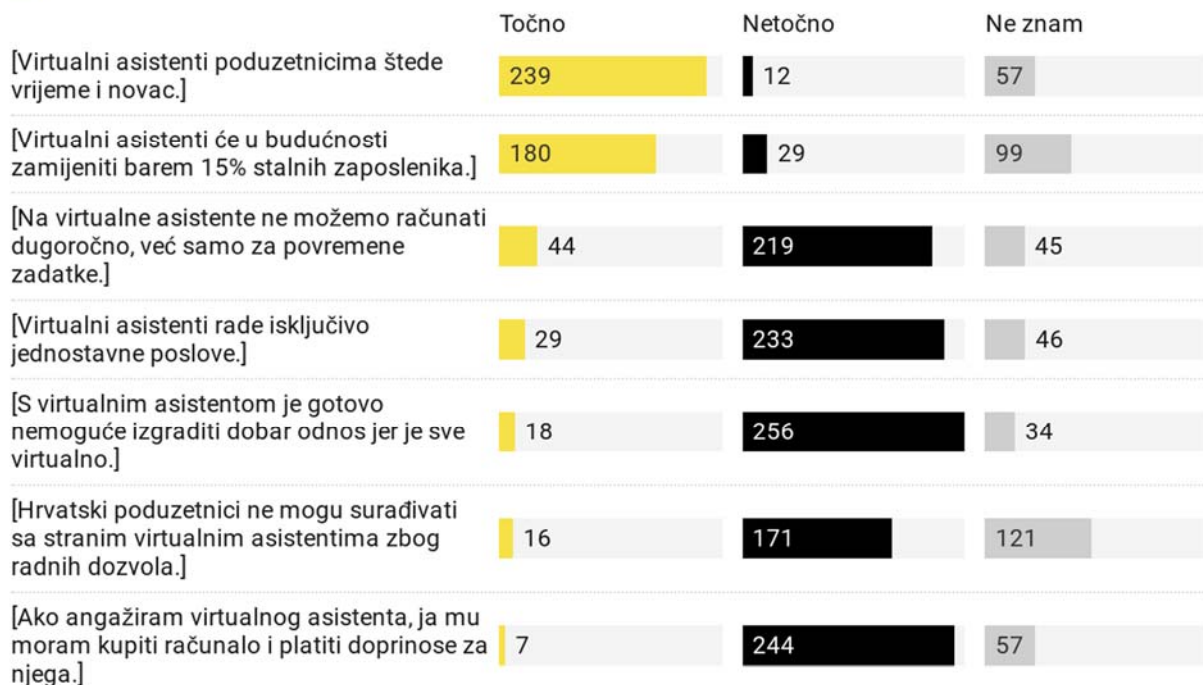
Zabluda broj 2: *"Ako angažiram virtualnog asistenta, ja mu moram kupiti računalo i platiti doprinose za njega."*

Ispravak zablude: virtualni asistenti sami kupuju svoju opremu za rad i sami plaćaju svoje doprinose. Klijenti virtualnim asistentima nisu dužni nabavljati opremu.

Većina je ispitanika toga svjesna (79%), no i dalje nisu svi sigurni u tu tvrdnju i miješaju obveze iz radnog odnosa s obvezama koje nastaju kada se odluče angažirati virtualnog asistenta. Za razliku od radnog odnosa u kojemu poslodavac radniku mora osigurati svu opremu za rad, isplatiti plaću i sve doprinose za dane koje je radio, ali i za dane godišnjeg odmora i bolovanja, to kod angažiranja virtualnog asistenta nije slučaj. Virtualni asistenti najčešće u Hrvatskoj posluju kao paušalni obrtnici i za svoje usluge izdaju račune kao i ostali obrtnici. Čak ni u slučaju angažiranja virtualnog asistenta po ugovoru o djelu, dakle u slučaju kada virtualni asistent nema svoju tvrtku, naručitelj ne plaća doprinose jer izvršilac (virtualni asistent) sam snosi troškove na teret vlastitih prihoda.

Koje od niže navedenih tvrdnji su točne, a koje netočne?

■ Točno ■ Netočno ■ Ne znam

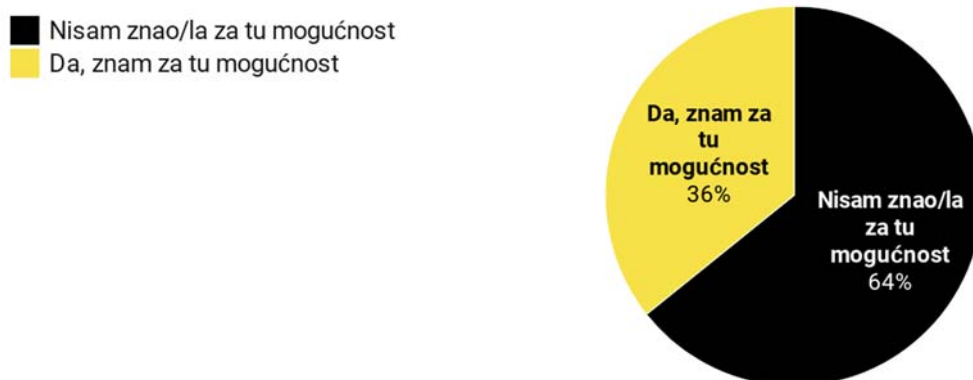
Preostale tvrdnje koje smo ponudili ispitanicima da ih označe kao točne ili netočne odnose se na osobne stavove. Raduje nas da je većina ispitanika izrazila vrlo pozitivne stavove prema suradnji s virtualnim asistentima i to:

- 78% smatra da virtualni asistenti poduzetnicima štede vrijeme i novac;
- 71% smatra da na virtualne asistente može računati dugoročno;
- 83% smatra da je s virtualnim asistentom moguće izgraditi dobar odnos iako je sve virtualno;
- 76% smatra da virtualni asistenti rade i kompleksne poslove, a ne samo jednostavne.

Kao temu za razmišljanje postavili smo i tvrdnju o tome da će virtualni asistenti u budućnosti zamijeniti barem 15% stalnih zaposlenika. 180 ispitanika (58%) se s tom tvrdnjom složilo.

U nastavku smo ispitanike pitali znaju li da virtualnog asistenta mogu angažirati i kao fizička osoba, odnosno da ne moraju imati svoju tvrtku da bi surađivali s virtualnim asistentom. 198 ispitanika (64%) nije znalo za tu mogućnost: naime, virtualnog asistenta klijenti mogu angažirati i kao osobnog asistenta za pomoć oko privatnih obveza – primjerice, za organizaciju neke privatne proslave ili putovanja, obavljanje poziva za koje nemaju vremena (npr. naručivanje kod liječnika) i za bilo što drugo što sami ne stižu, a nije nužno vezano uz posao.

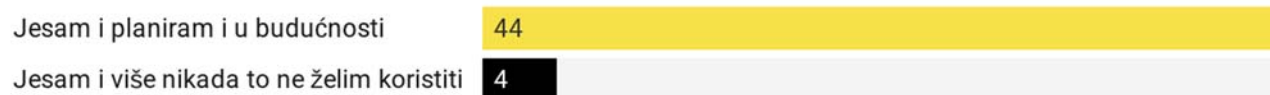
Znate li da virtualnog asistenta možete angažirati i kao fizička osoba (ne morate imati tvrtku)?

Iskustva onih koji su koristili usluge virtualnih asistenata

Od 308 ispitanika iz opće populacije, njih 48, odnosno 16% ili svaki šesti ispitanik, koristilo je u prošlosti ili trenutno koristi usluge virtualnih asistenata.

Jeste li ikada koristili usluge virtualnog asistenta?

Ohrabrujuće je što 44 ispitanika (91%) koji su koristili usluge virtualnih asistenata to planira nastaviti i u budućnosti. Taj podatak nam govori o tome da se usluge virtualnih asistenata ne koriste tek kao prolazni hir, već da potreba za takvim uslugama zaista

postoji i jednom kada se ljudi odvažaju isprobati takav način suradnje, najčešće ga i nastave konzumirati i u budućnosti.

Među ispitanicima koji su koristili usluge virtualnih asistenata podjednako su se našle žene (54%) i muškarci (46%). Djelatnosti kojima se ispitanici koji su koristili usluge virtualnih asistenata primarno bave su raznolike, no u top 3 djelatnosti nalaze se sljedeće:

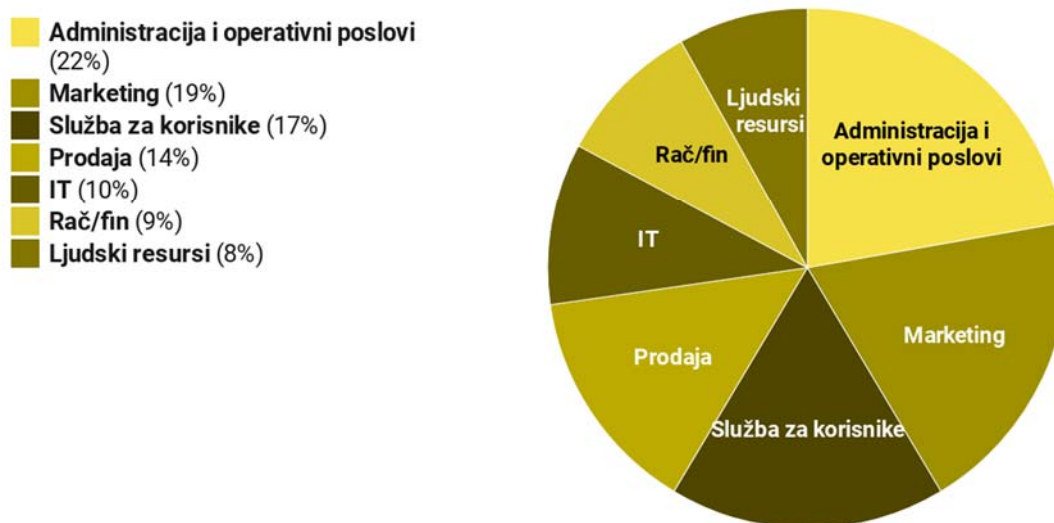
- stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti (23%);
- informacije i komunikacije (19%);
- administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (8%).

Ispitanici koji su koristili usluge virtualnih asistenata najčešće dolaze iz mikro organizacija (< 10 zaposlenih) – 35% ispitanika, zatim iz velikih organizacija (> 250 zaposlenih) – 19% ispitanika, i malih organizacija (< 50 zaposlenih) – 17% ispitanika.

Upitani za koji su segment poslovanja angažirali virtualnog asistenta, najveći udio ispitanika (22%) odgovara *"Za administraciju i operativne poslove"*.

Slijede marketing (19%) i služba za korisnike (17%), no dobro su zastupljeni i svi ostali segmenti poslovanja (prodaja 14%, IT 10%, računovodstvo i financije 9%, ljudski resursi 8%).

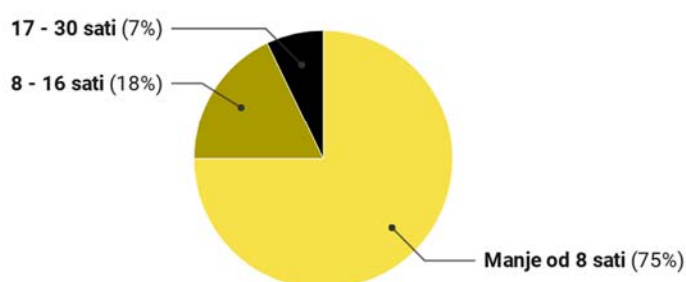
Za koji segment poslovanja ste angažirali virtualnog asistenta?

Većina ispitanika (75%) virtualnog je asistenta angažirala na manje od 8 sati tjedno.

18% ispitanika koji su koristili usluge virtualnog asistenta to su činili 8 – 16 sati tjedno, a 7% je usluge virtualnog asistenta koristilo 17 – 30 sati tjedno.

Na koliko sati tjedno ste angažirali virtualnog asistenta?

Anonimni komentar na anketu jednog od ispitanika na temu sati:

"Kao samozaposlena opterećena sam raznovrsnim stvarima, a neke zadatke bih prepustila drugim osobama (smatram da bih si ipak to mogla priuštiti financijski – na taj bih način svoje vrijeme mogla usmjeriti na razvijanje i prodaju svojih usluga). Znači, trebam vještine različitih profila ljudi koje ne mogu pronaći u jednoj osobi, a pomoć mi trenutno treba jedan radni dan u tjednu – ne isplati mi se zapošljavati. Također, ne zanimaju me poslovi na crno."

Na pitanje koliko su bili zadovoljni suradnjom s virtualnim asistentom, 40% ih izjavljuje da su bili iznimno zadovoljni.

51% je bilo srednje zadovoljno, a 9% nezadovoljno.

Koliko ste (bili) zadovoljni suradnjom sa virtualnim asistentom?

- Iznimno zadovoljan/a (40%)
- Srednje zadovoljan/a (51%)
- Nezadovoljan/a (9%)

Iz anonimnih komentara ankete prenosimo jedno pozitivno iskustvo...:

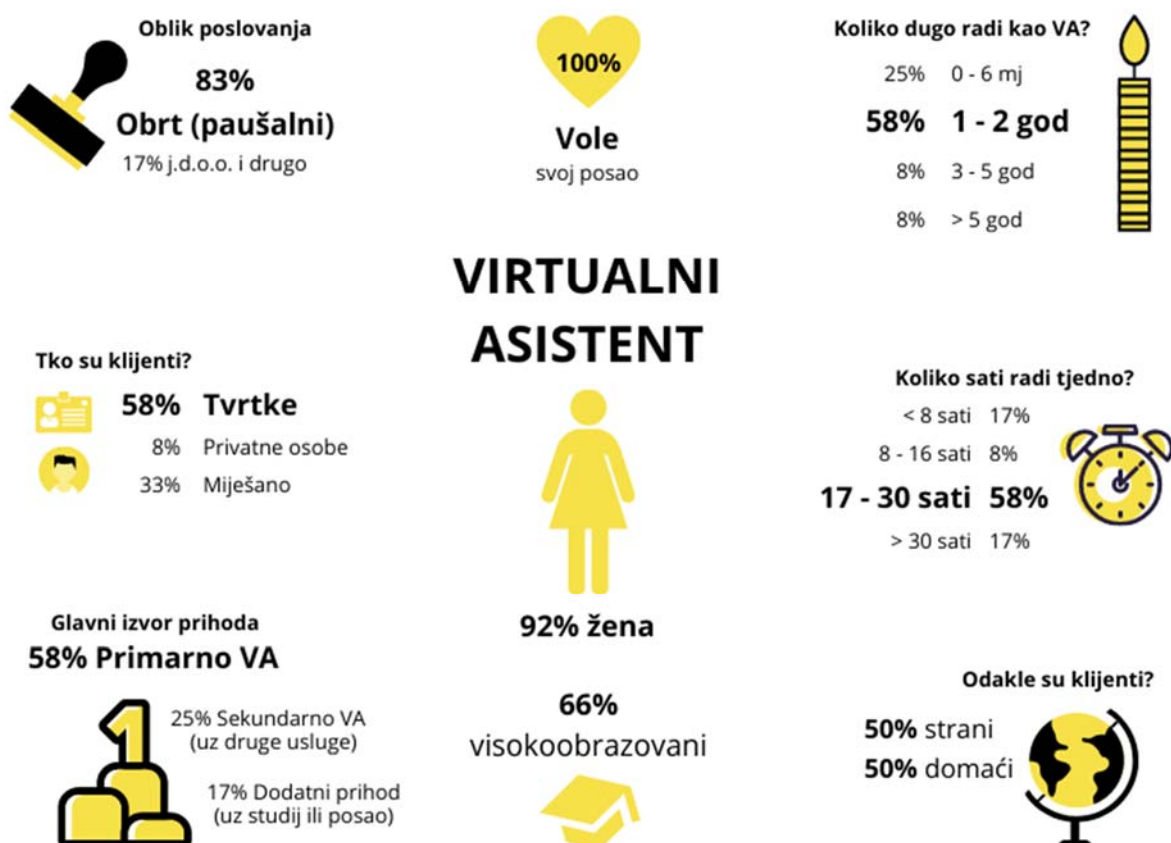
"Imali smo VA za jedan projekt i pokazao nam se odličan. Sada pripremamo novi projekt i ponovo ćemo ga angažirati. S obzirom na situaciju rado bismo ga imali stalno zaposlenog, ali na žalost ne možemo jer se bavimo event industrijom koja je u ovom periodu dosta zakinuta. No, već sada pripremamo se za 2021. i 2022. godinu kada će nam VA biti iznimno potreban."

...i jedno manje pozitivno iskustvo:

"Dobro, malo su me kulturološke razlike i vremenske zone. Koristio sam usluge asistenta iz Indije i Vijetnama."

Anketa – odgovori virtualnih asistenata

Broj virtualnih asistenata koji su odgovorili na anketu i predstavili se kao virtualni asistenti nam se u početku činio izuzetno mali. Naime, na anketu je odgovorilo tek 12 virtualnih asistenata. Raditi analizu na uzorku od 12 ljudi nam se po zatvaranju ankete činilo neozbiljno. Ipak, daljnjim smo istraživanjem došli do spoznaje da u Hrvatskoj aktivnih virtualnih asistenata ima ukupno oko stotinjak. S tim brojem u mislima i vjerom da desetak posto ispitanih od ukupne populacije ipak nije tako mali broj, nastavljamo s analizom temeljenom na odgovorima virtualnih asistenata u anketi.

Ispitanici koji su se predstavili kao virtualni asistenti mahom su žene (92%), većina (83%) ih posluje putem paušalnog obrta i kao virtualni asistenti rade 1 – 2 godine (58%). 66% ih je visokoobrazovano, a za 58% njih virtualna asistencija predstavlja glavni izvor prihoda. Klijenti im podjednako dolaze iz svijeta (50%) kao i s domaćeg terena (50%). Tjedno za klijente odrade 17 – 30 efektivnih sati (58%). Klijenti su najčešće tvrtke (58%).

Upitani koliko su zadovoljni svojim poslom virtualnog asistenta i koliko ih taj posao ispunjava, masovno izražavaju visoke stope zadovoljstva pa možemo zaključiti da **virtualni asistenti zaista vole svoj posao**. To potvrđuje i jedan anonimni komentar iz ankete, za koji vjerujemo nije potreban ni prijevod:

"The best job eveeeeeer!!!!!!!!!!"

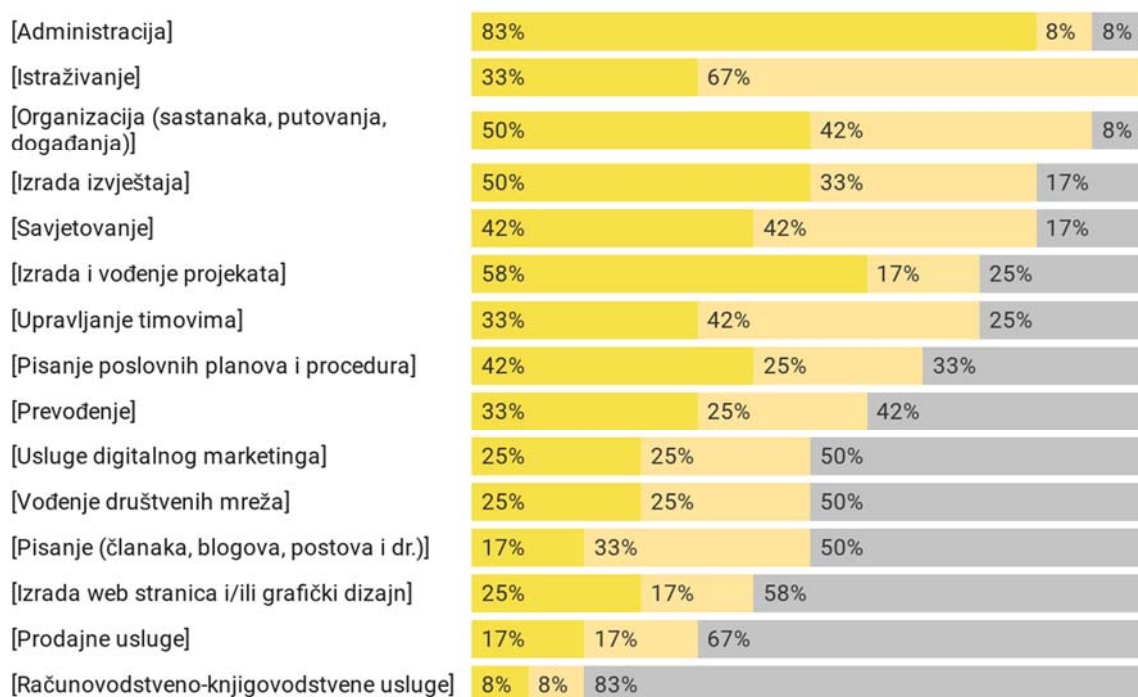
Virtualne asistente smo upitali koje usluge nude i omogućili im da za svaku od ponuđenih usluga odaberu jednu od tri opcije: "Često (nudim te usluge)", "Povremeno", "Nikada". U nastavku donosimo pregled usluga koje virtualni asistenti iz naše ankete najčešće nude.

Administracija je, očekivano, **na prvom mjestu** – 83% ispitanih virtualnih asistenta često nudi usluge administracije.

Upravljanje timovima (koje je bilo na samom začelju usluga virtualnih asistenata kada smo širu populaciju pitali koje usluge virtualni asistenti uopće nude) jest usluga koju 33% ispitanih virtualnih asistenata nudi često. **Svaki treći virtualni asistent često upravlja timovima.**

Koje usluge nudite kao virtualni asistent?

■ Često ■ Povremeno ■ Nikada

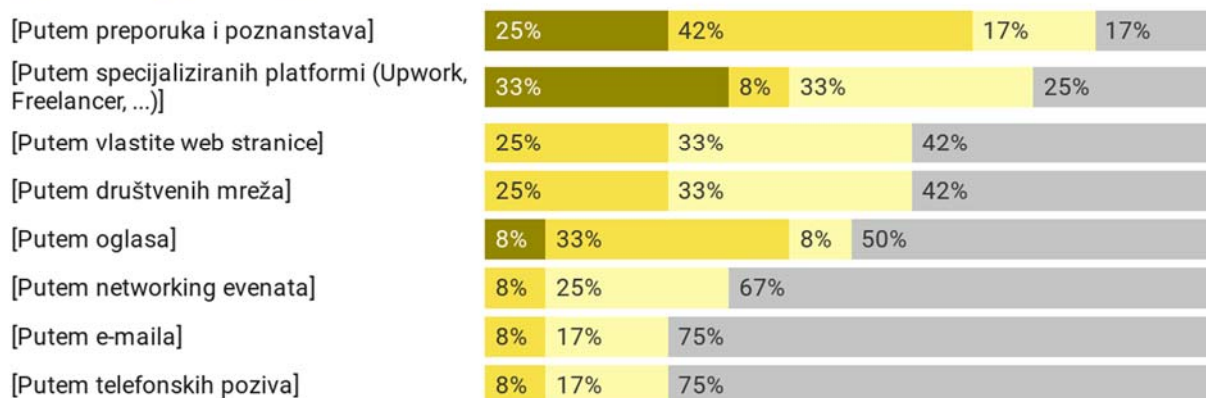

Na pitanje kako i gdje pronalaze klijente, kao najčešći izvori novih klijenata naših ispitanih virtualnih asistenata pokazuju se preporuke i strane internet platforme.

Većina virtualnih asistenata iz naše ankete nikada nije pronašla klijenta putem e-maila i telefonskih poziva.

Kako i gdje pronalazite klijente?

■ Pretežito ■ Često ■ Rijetko ■ Nikada

Kada smo virtualne asistente pitali da procijene koliko lako pronalaze klijente i poslove, većina (67%) je odgovorila "Ni lako, ni teško: moram se stalno truditi i raditi na tome."

Upravo taj rad na pronalasku novih klijenata i poslova je ono što čini još jednu veliku razliku u odnosu na stalno zaposlenje. Virtualni asistenti su zapravo samostalni poduzetnici koji konstantno moraju raditi na vlastitome marketingu i prodaji svojih usluga jer to nitko drugi ne čini umjesto njih. Na te aktivnosti im, uz one efektivne radne sate koji odlaze na rad za klijente, nerijetko odlazi nemali broj sati i to su aktivnosti koje nikada ne prestaju.

Koliko lako pronalazite klijente i poslove kao virtualni asistent?

Anonimni komentar iz ankete:

"Zadovoljna sam odazivom klijenata u odnosu na marketing i oglašavanje te dosadašnjim poslovima."

Jedna od pretpostavki s kojima smo krenuli u istraživanje je da su strani klijenti puno bolje upoznati s mogućnostima angažiranja virtualnih asistenata od domaćih klijenata, pa su samim time stranci spremniji na suradnju s virtualnim asistentima.

Iskustva anketiranih virtualnih asistenata potvrđuju ovu pretpostavku. Prosječna ocjena spremnosti na suradnju s virtualnim asistentima za domaće klijente je 2.3, dok je za strane klijente prosječna ocjena spremnosti čak dvostruko veća i iznosi 4.6 (na ljestvici od 1 do 5).

Procijenite spremnost klijenata na suradnju s virtualnim asistentima

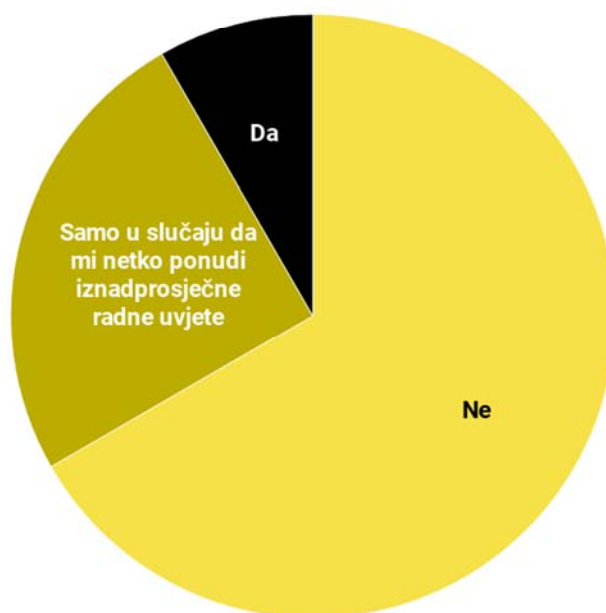
Anonimni komentar iz ankete:

"Kada razgovaram s Hrvatima, u 99% slučajeva moram objasniti što radi virtualni asistent, a kada razgovaram sa stranim osobama (ne samo klijentima nego i drugima – prijateljima, poznanicima i sl. koji žive u inozemstvu) nikad ne moram objašnjavati – nego samo nabrojiti za što sam se specijalizirala."

Zadovoljstvo anketiranih virtualnih asistenata odabranim zanimanjem vidljivo je i iz odgovora na pitanje "Biste li posao virtualnog asistenta rado zamijenili za stalni posao u nekoj tvrtki?" – 67% ih odgovara odlučno "Ne", a 25% bi prihvatilo stalni posao samo u slučaju da im netko ponudi iznadprosječne radne uvjete.

Biste li posao virtualnog asistenta rado zamijenili za stalni posao u nekoj tvrtci?

- Ne (67%)
- Samo u slučaju da mi netko ponudi iznadprosječne radne uvjete (25%)
- Da (8%)

Jedna od poznatih bojazni domaćih klijenata jest i ta da ako krenu surađivati s virtualnim asistentom da će im on otići čim pronađe stalni posao. Gornji rezultat govori da virtualni asistenti (92%) sami uopće aktivno ne traže stalna zaposlenja jer su zadovoljni time što rade i čime se bave.

Virtualni asistenti na stranim i domaćim platformama

Zbog ranije spomenutog malog broja anketiranih virtualnih asistenata, odlučili smo virtualne asistente potražiti i drugdje. Jedan od izvora informacija bile su nam strane i domaće platforme na kojima se nude i traže usluge virtualnih asistenata (i drugih *freelancera*).

Za potrebe ovog istraživanja ručno smo pretražili 7 stranih i jednu domaću platformu. Način pretraživanja je uvijek bio isti: tražili smo profile s ključnim riječima 'virtualni asistent' (eng. *Virtual assistant*) i lokacijom u Hrvatskoj.

Strane platforme

U svijetu postoji više stranih platformi od ovih koje smo mi istražili, no vjerujemo da smo kroz 7 obrađenih platformi obuhvatili najveći dio virtualnih asistenata iz Hrvatske koji svoje usluge nude putem platformi.

Broj profila nije jednak broju virtualnih asistenata!

Ono što je važno napomenuti: ukupne brojeve profila ne smijemo gledati kao brojeve osoba koje rade kao virtualni asistenti. Razlog za to jest činjenica da jedna osoba može imati otvorene profile na više platformi. Također, sama činjenica postojanja nekog profila na platformi ne govori mnogo o aktivnosti osobe koja je taj profil otvorila. Na nekim platformama (poput **Upworka**) smo mogli filtrirati neaktivne profile, dok je na drugim platformama to skoro nemoguće. **Guru**, platforma na kojoj smo zatekli najveći broj profila virtualnih asistenata iz Hrvatske, ima filter, no beskoristan je jer možete filtrirati tek profile koji su odradili 3 ili više poslova. Zato smo za *Guru* u donjem prikazu ostavili sve pronađene profile virtualnih asistenata iz Hrvatske, svih 74, iako za većinu vjerujemo da uopće nisu aktivni (profila s 3 i više odradenih poslova na *Guru*: 2).

Strane platforme	(1) Guru	(2) Upwork	(3) Truelancer	(4) Freelancer	(5) PeoplePer-Hour	(6) Hubstaff Talent	(7) Fiverr
Web adresa	guru.com	upwork.com	truelancer.com	freelancer.com	peopleperhour.com	talent.hubstaff.com	fiverr.com
Ukupno VA profila iz HR	74	41	34	26	8	6	3
Udio muškaraca	28%	12%	21%	35%	0%	67%	33%
Udio žena	72%	88%	79%	65%	100%	33%	67%
Prosječna cijena po satu	69	101	77	86	115	70	135
Najniža cijena kn/sat	32	32	19	32	58	32	48
Najviša cijena kn/sat	315	269	224	320	256	96	285

Cijene sata smo pretvarali u kune po srednjem tečaju iz studenog (1 USD = 6.4 kn).

Najnižu cijenu sata virtualnog asistenta iz Hrvatske pronašli smo na platformi **Truelancer** i ona je iznosila 19 kn/h. Najvišu cijenu sata pronašli smo na **Freelanceru** – 320 kn/h.

Gledajući prosječne cijene po platformi, ustanovili smo da su cijene u prosjeku najniže na *Guru*, a najviše na *Fiverru*.

Ukupan broj profila virtualnih asistenata iz Hrvatske na gore navedenih 7 platformi jest 192. Prosječna cijena sata virtualnog asistenta iz Hrvatske je 82 kn, a svaki četvrti virtualni asistent iz Hrvatske na stranim platformama je muškarac.

Ukupno na 7 stranim platformi	
Ukupno VA profila iz HR	192
Prosječna cijena kn/h	82
Najniža cijena kn/h	19
Najviša cijena kn/h	320
Udio muškaraca	24%
Udio žena	76%

Gledajući ukupne *lifetime zarade* na *Upworku*, tek 34% profila ima značajnije zarade (iznad 50,000 kn) na toj platformi. 66% profila je na *Upworku* zaradilo manje od 50,000 kn i tu se radi o profilima asistenata koji su ili tek krenuli u taj posao ili se nikada tim poslom nisu ozbiljnije bavili.

Ukupna zarada na Upworku	Broj profila
Iznad 300.000 kn	2
Iznad 200.000 kn	2
Iznad 100.000 kn	5
Iznad 50.000 kn	5
Iznad 10.000 kn	9
Iznad 1.000 kn	9
Ispod 1.000 kn	9

U nastavku donosimo detaljniji uvid u popis profila virtualnih asistenata na jednoj od najpopularnijih platformi u Hrvatskoj – **Upwork**.

Popis je cjelovit – popisali smo sve virtualne asistente iz Hrvatske čije smo profile pronašli, a da su imali barem jedan sat ili jedan posao odrađen. Neaktivne profile (bez ijednoga odrađenog posla) nismo uzimali u obzir.

Popis u nastavku daje uvid u to da broj odrađenih poslova i broj odrađenih sati nemaju izravnu uzročno-posljedičnu vezu s cijenom sata virtualnog asistenta: najveći broj odrađenih sati ima profil s prosječnom cijenom sata.

#	Naziv	Cijena \$/h	Cijena kn/h	Odrađenih poslova	Ukupno sati rada
1	Creative Designs & Arts & Social Media Expert	12,50	80,00	56	12,613
2	Administrative Support	6,50	41,60	61	5,497
3	Virtual Assistant/Top Accountant – Bookkeeper/Financial Assistant	12,00	76,80	84	4,887
4	Web Research / Data Entry / Virtual Assistance	5,00	32,00	37	4,778
5	Digital Marketing Specialist	6,00	38,40	61	3925
6	Turbo Friendly People Person	11,11	71,10	1	3,099
7	Organizational Management	28,00	179,20	2	3,007
8	Virtual Assistant	12,00	76,80	31	2,527
9	Virtual & Administrative assistant	15,00	96,00	6	2078
10	Virtual Assistant	15,00	96,00	35	1136
11	Translations, Customer Support, Assistance	15,00	96,00	10	1,070
12	Tech savvy Executive Assistant & Notion Enthusiast	42,00	268,80	9	775
13	Management and marketing skills / Project manager	25,00	160,00	56	771
14	Personal Virtual Assistant	10,00	64,00	3	712
15	English to Cro/translator/proofreader/transcriber/blogger/writer	20,00	128,00	269	407
16	Detail-oriented translator and automation specialist	17,00	108,80	83	383
17	VA, Data entry, Bookkeeping	15,00	96,00	1	370
18	Customer service	10,00	64,00	26	254
19	Storytelling Sales Copywriter	35,00	224,00	17	229
20	Virtual Assistant	20,00	128,00	2	172
21	Virtual Assistant	20,00	128,00	15	151
22	Virtual Assistant	5,00	32,00	5	119
23	Writer, blogger and content creator	30,00	192,00	8	85
24	Virtual assistant, Customer Support, Data Entry, Web Research	10,00	64,00	3	73
25	Data Entry Specialist / Virtual Assistant ***40hr/long term***	5,00	32,00	3	35
26	I Am A Virtual Assistant And Customer Support Specialist	12,00	76,80	4	21
27	Virtual Assistant, Translator, Content Writer & Court interpreter	10,00	64,00	6	20
28	Highly organized virtual assistant	6,00	38,40	6	16
29	Brand Specialist/Designer with UX and marketing skills	20,00	128,00	11	14
30	Virtual/Personal assistant	8,00	51,20	1	7
31	Executive/Personal Assistant	35,00	224,00	1	4
32	Self Learning ENFP	8,00	51,20	5	3
38	Solutions & Research	25,00	160,00	1	
33	Social Media Management Virtual Assistant	20,00	128,00	8	
35	Your virtual assistant and Translator	20,00	128,00	2	
39	Online research/Admin support/Project management/Data analysis	18,00	115,20	1	
34	Social Media Specialist Copywriting Virtual Assistant	15,00	96,00	3	
40	Rock-star Virtual Assistant	15,00	96,00	1	
37	Maximize Your Business with time saver Virtual&Business Assistant	10,00	64,00	2	
36	Administrative and Virtual Assistant, Finance, Marketing	10,00	64,00	2	
41	Data Entry, Office Administration, Translation	10,00	64,00	1	

Domaće platforme

Od domaćih platformi pretražili smo platformu **Freelance.hr** i pronašli ukupno 20 registriranih profila koji nude usluge virtualne asistencije. Aktivnost tih profila i cijene po satu nisu javno dostupne. Jedan dio profila na *Freelance.hr* ne dolazi iz Hrvatske već iz susjednih zemalja, no nismo ih filtrirali jer nam podaci ionako nisu bili potpuni i ne možemo izračunati prosječne cijene.

Domaća platforma	freelance.hr
Web adresa	https://www.freelance.hr/
Ukupno VA profila	20
Udio muškaraca	60%
Udio žena	40%
Prosječna cijena po satu	-
Najniža cijena kn/sat	-
Najviša cijena kn/sat	-

Virtualni asistenti na webu

Da bismo upotpunili sliku o virtualnim asistentima, za kraj ovog istraživanja potražili smo sve web stranice virtualnih asistenata u Hrvatskoj koje je moguće pronaći pretraživanjem ključnih riječi ‘virtualni asistent’ na tražilici Google.

Rezultati tog pretraživanja dali su sljedeće rezultate:

- Na hrvatskom webu se u ovom trenutku nalazi ukupno 14 web stranica koje nude usluge virtualnih asistenata. Na 43% web stranica virtualnih asistenata javno je dostupan cjenik usluga, dok je kod 57% za cijenu potrebno poslati upit.
- Prosječna cijena usluge virtualnog asistenta iznosi 150 kn po satu.
- Udio žena vlasnica je 79%, a većina tvrtki posluju kao obrti (71%).
- 50% ih kao glavnu djelatnost po NKD 2007 ima registriranu sljedeću djelatnost: 82.11 Kombinirane uredske administrativne uslužne djelatnosti (NKD 2007).

VA usluge na webu (www) u Hrvatskoj	
Ukupno tvrtki	14
Prosječna cijena kn/sat	150
Najniža cijena kn/sat	99
Najviša cijena kn/sat	350
Udio obrta	71%
Udio žena vlasnica	79%
Sjedište u Zagrebu	64%
Glavna djelatnost po NKD 2007: 82.11	50%

U nastavku donosimo potpuni popis virtualnih asistenata u Hrvatskoj, odnosno web stranica njihovih tvrtki, koje smo uspjeli pronaći pretraživanjem weba:

#	Skraćeni naziv	Vlasnik	Pravni oblik	NKD 2007	Sjedište	Cjenik na webu	Min kn/h	Max kn/h	Web adresa
1	Bright Code	Kristina Markić	Obrt	82.11	Zagreb	Da	120	140	bright-code.hr
2	eAssistent	Gabrijela Nikolić	Obrt	74.30	Knin	Ne	-	-	eassistant.hr
3	Go2human	Sanja Veletanlić	Obrt	82.11	Split	Da	160	350	go2human.com
4	InstantOffice	Darijo Stuparić	d.o.o.	41.20	Zagreb	Da	99	99	instantoffice.hr
5	Matrix	Ana Najcer	Obrt	82.11	V. Gorica	Ne	-	-	matrix-va.hr
6	Moja Asistenca	Marijana Glavaš	Obrt	82.1	Zagreb	Da	100	130	moja-asistenca.com
7	Office	Irina Malogorski	Obrt	82.11	Zagreb	Ne	-	-	office.com.hr
8	Online Office	Suzana Bakran	Obrt	82.11	D. Stubica	Da	100	200	online-office.hr
9	OrganizELA	Katarina Boban Filipančić	j.d.o.o.	70.22	Zagreb	Ne	-	-	organizela.eu
10	pro prestantia	Robert Posavec	d.o.o.	70.22	Pregrada	Ne	-	-	prestantia.pro
11	StuAsistent	Valentina Hari	Obrt	82.11	Zagreb	Da	133	170	stuasistent.hr
12	Tajnica	Lana Bunijevac	Obrt	82.11	Zagreb	Ne	-	-	tajnica.hr
13	Virtual Office Hrvatska	Matija Fontana	d.o.o.	41.10	Zagreb	Ne	-	-	virtual-office.hr
14	Yantras	Saša Poldrugac	Obrt	32.99	Zagreb	Ne	-	-	yantras.hr

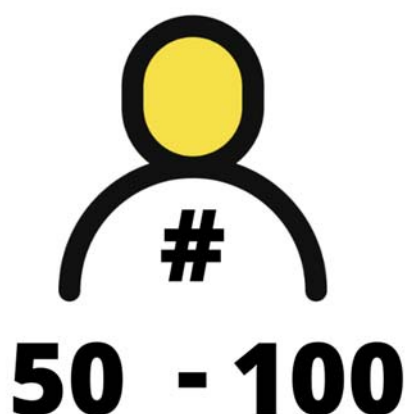
Broj virtualnih asistenata u Hrvatskoj

Točan broj virtualnih asistenata koji svoje usluge pružaju iz Hrvatske gotovo je nemoguće odrediti zbog činjenice da se usluge virtualne asistencije mogu pružati na više načina (putem vlastite tvrtke, putem platformi, kao fizička osoba putem ugovora) i ne postoji službeni registar ili statistika koja bi popisali sve virtualne asistente.

Podaci kojima raspolažemo su sljedeći:

- 14 tvrtki koje pružaju usluge virtualne asistencije pronašli smo putem njihovih web stranica;
- 12 virtualnih asistenata nam je odgovorilo na anketu;
- 192 profila virtualnih asistenata pronašli smo na raznim stranim platformama;
- 20 profila virtualnih asistenata pronašli smo na domaćoj platformi.

Uzimajući u obzir sva moguća preklapanja (virtualni asistent koji ima svoju web stranicu istovremeno može imati i jedan ili više profila na platformama), naša optimistična procjena jest da je u Hrvatskoj trenutno aktivno 100 – 150 virtualnih asistenata, a malo konzervativnija procjena jest da se radi 50 – 100 aktivnih virtualnih asistenata u Hrvatskoj.

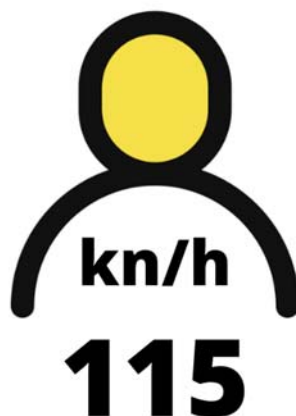

Cijene usluga virtualnih asistenata

Cijene usluga virtualnih asistenata promatrali smo kroz podatke dostupne na stranim platformama i javno objavljene cjenike na web stranicama virtualnih asistenata. Prosječna cijena po satu usluge virtualnog asistenta iznosila je 82 kn na stranim platformama, a 150 kn na web stranicama virtualnih asistenata.

Metodologija kojom smo računali prosječne cijene daleko je od dobre – da bismo mogli izračunati stvarnu prosječnu cijenu morali bismo imati puno kvalitetnije podatke do kojih je nemoguće doći. Cijene koje smo uzimali sa stranih platformi su cijene koje su navedene na profilima, no oglašena cijena ne mora svaki puta odgovarati fakturiranoj cijeni. Prosječne cijene virtualnih asistenata odredili smo pregledom njihovih javno dostupnih cjenika – no isto tako nemamo uvid u stvarne fakturirane cijene i količine, pa se sve svodi na procjenu.

Zato sve podatke o prosječnim cijenama u ovom istraživanju treba uzeti *sa zrnom soli*. Kada je riječ o prosječnoj cijeni usluge virtualnog asistenta u Hrvatskoj, naša procjena je sljedeća:

Komentari koje bi bilo šteta propustiti

Za kraj, donosimo još nekoliko anonimnih komentara iz ankete i zahvaljujemo svima na sudjelovanju.

"Klijenti ne poznaju niti osnove virtualne asistencije u ovoj državi. Nažalost, jer je toliko prednosti koje tvrtke ne vide. I drago mi je da je netko pokrenuo ovu anketu jer me stvarno zanimaju rezultati istraživanja."

"Super je što razvijate ovako nešto na našem tržištu i mislim da je ideja super te vam želim sve najbolje u postizanju ciljeva!"

"Nisam do sada znala da uopće postoji takvo što."

"Odnedavno sam se počela baviti poslovima virtualne asistencije i imam samo pozitivna iskustva te mišljenja o tome. Primijetila sam da je u svijetu to sasvim uobičajeno i atraktivno zanimanje, no nažalost kod nas još nije došlo do te razine. Nadam se da će uskoro. To bi bilo odlično za sve nas – i virtualne asistente i tvrtke. :)"

"Ukoliko imate povjerenja u asistenta može vam biti od velike koristi."

"Do sada nisam surađivala s VA, ali planiram u budućnosti to odabrati za svoju kratkoročnu karijeru te nakon otvaranja vlastite tvrtke angažirati VA za određene poslove."

"Virtualni asistenti su nužnost u ovom tehnološkom dobu. Trebalo bi se o tom zanimanju više govoriti i omogućiti primjerena edukacija."

"Dobro je znati da se može angažirati nekoga i za samo jedan projekt."

"Izuzetno korisno zbog uštede vremena i novaca, u nekim segmentima su virtualni asistenti stručniji pa smo tu već korak ispred."

"Za sada nisam imala potrebe za angažmanom, ali vjerujem da je to zanimanje jedno od zanimanja budućnosti."

Izvori

AssistU. (2020). *Our story*. Dohvaćeno iz AssistU: <https://assistu.com/our-story>

Eurostat. (2020). *Employed persons working from home as a percentage of the total employment, by sex, age and professional status (%)*. Luxembourg: Eurostat, the statistical office of the European Union. Dohvaćeno iz <https://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/orJjzGDF3cnXimvsoKDFxw>

Ferriss, T. (2007). Step III: A is for Automation | Outsourcing Life. U T. Ferriss, *The 4-Hour Work Week: Escape the 9-5, Live Anywhere and Join the New Rich* (str. 118). New York: Crown Publishers.

Staffcentrix. (2020). *Staffcentrix About us*. Dohvaćeno iz Staffcentrix: <https://www.staffcentrix.com/aboutus.html>

Web stranica Bright Code. (2020). Retrieved from Bright Code: <https://bright-code.hr/>

Web stranica eAssistent. (2020). Retrieved from eAssistent: <http://www.eassistant.hr/hr/>

Web stranica Go2human. (2020). Retrieved from Go2human: <https://go2human.com/>

Web stranica InstantOffice. (2020). Retrieved from InstantOffice: <https://www.instantoffice.hr/>

Web stranica Matrix. (2020). Retrieved from Matrix: <http://www.matrix-va.hr/>

Web stranica Moja Asistenca. (2020). Retrieved from Moja Asistenca: <https://www.moja-asistenca.com/>

Web stranica Office. (2020). Retrieved from Office: <https://office.com.hr/>

Web stranica Online Office. (2020). Retrieved from Online Office: <https://online-office.hr/>

Web stranica OrganizELA. (2020). Retrieved from Web stranica OrganizELA: <http://organizela.eu/>

Web stranica platforme fiverr. (2020). Retrieved from fiverr: <https://www.fiverr.com/>

Web stranica platforme Freelance.hr. (2020). Dohvaćeno iz Freelance.hr: <https://www.freelance.hr/>

Web stranica platforme Freelancer. (2020). Dohvaćeno iz Freelancer: <https://www.freelancer.com/>

Web stranica platforme Guru. (2020). Dohvaćeno iz Guru: <https://www.guru.com/>

Web stranica platforme Hubstaff Talent. (2020). Retrieved from Hubstaff Talent: <https://talent.hubstaff.com/>

Web stranica platforme PeoplePerHour. (2020). Retrieved from PeoplePerHour: <https://www.peopleperhour.com/>

Web stranica platforme Truelancer. (2020). Dohvaćeno iz Truelancer: <https://www.truelancer.com/>

Web stranica platforme Upwork. (2020). Retrieved from Upwork: <https://www.upwork.com/>

Web stranica pro prestantia. (2020). Retrieved from pro prestantia: <https://prestantia.pro/>

Web stranica StuAsistent. (2020). Retrieved from StuAsistent: <https://stuasistent.hr/>

Web stranica Tajnica. (2020). Retrieved from Tajnica: <https://tajnica.hr/>

Web stranica Virtual Office Hrvatska. (2020). Retrieved from Virtual Office Hrvatska: <https://www.virtual-office.hr/hr/>

Web stranica Yantras. (2020). Retrieved from Yantras: <https://yantras.hr/>

